

Regeringens proposition

1977/78: 82

om stöd till de fria samfundens teologiska seminarier;

beslutad den 12 januari 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen behandlar fördelningen av ett anslag av 1 milj. kr. till de fria samfundens teologiska seminarier. Enligt förslaget skall 825 000 kr. utgå som allmänt bidrag till de teologiska seminarierna. Dessutom skall 175 000 kr. anvisas för seminariernas köp av t. ex. kurser och föreläsningar från högskolan.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-01-12

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Wikström

Proposition om stöd till de fria samfundens teologiska seminarier

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande den 26 maj 1976 tillkallade dåvarande chefen för utbildningsdepartementet samma dag en kommitté (U 1976: 06)¹ med uppdrag att utreda frågan om stöd till de fria samfundens teologiska seminarier (jfr KrU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 196). Genom beslut den 2 december 1976 utvidgade regeringen kommitténs uppdrag. Kommittén har i mars 1977 överlämnat ett betänkande (DsU 1977: 5) De fria teologiska seminarierna. Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av *skolöverstyrelsen (SÖ)*, *universitets- och högskoleämberget (UHA)* — som överlämnat yttranden från universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund och Göteborg samt högskolorna i Örebro och Jönköping — *styrelserna för Stockholms, Uppsala, Linköpings och Göteborgs högskoleregioner, centrala studiestödsnämnden, ärkebiskopen, svenska kyrkans utbildningsnämnd, Evangeliska fosterlands-stiftelsen, Missionsällskapet helgelseförbundet, Metodistkyrkan i Sverige, Svenska alliansmissionen, Svenska baptist-samfundet, Svenska missionsförbundet, Örebromissionen, elevkårerna vid Betelseminariet, Frälsningsarméns krigsskola, Johannelunds teologiska institut, Missionsskolan Götabro, Missionskolan Kortebo, Svenska missionsförbundets teologiska seminarium och Örebro missionskola, Sveriges förenade studentkårer, Frikyrkliga teologgruppen i Uppsala samt Landsorganisationen i Sverige.*

I prop. 1977/78: 100 (bil. 12) har under anslaget D 9. Utbildning för kultur- och informationsyrken beräknats ett belopp av 1 000 000 kr. för stöd till de fria samfundens teologiska seminarier. Härvid anmälde jag min avsikt att vad gäller den närmare utformningen av stödet föreslå re-

¹ Avdelningsdirektören Torsten Källemark (ordförande), rektorn Olle Engström och studierektorn Alf Tergel.

geringen att avge en särskild proposition till riksdagen vid 1977/78 års riksmöte. Jag anhåller nu att, efter samråd med chefen för kommundepartementet, få ta upp dessa frågor.

2 Utredningsförslaget

Kommittén säger sig i första hand ha sett som sin uppgift att i nära kontakt med berörda parter kartlägga de fria teologiska seminariernas utbildning. Därvid har kommittén sökt analysera seminariernas roll i samfundens liv samt ställt deras utbildning i relation till den religionsvetenskapliga utbildningen inom högskolan.

När det gäller frågan om statligt stöd till seminarierna har kommittén föreslagit olika tänkbara former för ett sådant stöd. Den har däremot inte sett som sin uppgift att lägga fram förslag om storleken av ett sådant stöd.

Kommittén har valt att behandla de skolor som är representerade i de fria teologiska seminariernas rektorskonvent dvs. Betelseminariet, Frälsningsarméns krigsskola, Johannelunds teologiska institut, Metodistkyrkans teologiska seminarium, Missionsskolan Götabro, Missionsskolan Kortebo, Svenska Missionsförbundets teologiska seminarium och Örebro missionskola. Kommittén anser sig därmed ha täckt pastorsutbildningen inom de flesta fria samfund som har sådan utbildning inom landet.

Kommittén framhåller att samfundens utbildningsinstitutioner skapades för att tillgodose behovet av utbildning för dem som ville gå i tjänst hos de skilda väckelserörelser som växte fram under 1800-talets senare del med arbetsuppgifter inom landet eller i missionsländerna. Andra utbildningsmöjligheter stod inte till buds. Studier vid de teologiska fakulteterna var för många som ville tjäna inom samfunden otänkbara både med hänsyn till de inträdeskrav och den studieinriktning som gällde vid dessa och med hänsyn till att dessa fakulteter vid denna tid dominerades starkt av den statskyrka som man i olika avseenden opponerade mot. Kommittén betonar att relationerna till de teologiska fakulteterna efter hand i grunden har förändrats. De fria samfundens seminarier var — framhåller kommittén — de svenska folkrörelsernas första egna utbildningsinstitutioner. Den missionärsutbildning som redan i slutet av 1800-talet gavs vid dessa seminarier blev den första egentliga u-landsutbildningen i vårt land.

Vidare erinrar kommittén om seminariernas betydelse som centra för idé- och opinionsbildningen inom samfunden, då det i betydande utsträckning är där, som samfundens grundsyn och bärande idéer har arbetats och vidareutvecklats. Enligt kommittén betraktas seminarierna av samfunden själva som för samfundens hela verksamhet mycket viktiga institutioner, bl. a. därför att de bidrar till att bevara och vidareutveckla resp. samfunds identitet.

Kommittén presenterar i ett särskilt avsnitt seminarieutbildningen

vad gäller mål, upplägning och innehåll, tillträdesbestämmelser samt ekonomi. Redogörelsen avser då främst den vanligtvis treåriga pastorsutbildningen. Av denna framgår att merparten av utbildningen är yrkesförberedande. De studerande skall i regel vara inriktade på tjänst i det samfund till vilket seminariet har anknytning. Ett par seminarier tar emot även studerande som avser att gå i annat samfunds tjänst. Utbildningen anges ha dubbla syften — att dels ge kunskaper, dels ge färdigheter och personlig mognad inför kommande församlingstjänst. Den studiemiljö som seminarierna erbjuder upplevs av lärare och elever ha avgörande betydelse vid förverkligandet av utbildningens mål. De tillfällen till gemenskap i andaktsliv och studier i och vid sidan av undervisningen som vistelsen vid seminarierna erbjuder anses härvid väsentliga.

Vad gäller utbildningens upplägning läses dels teoretisk-teologiska ämnen såsom allmän religionsvetenskap, bibelvetenskap, historisk teologi och systematisk teologi, dels praktisk-teologiska ämnen såsom homiletik, kateketik, själavårdslära, sång och musik m. fl. ämnen dels också vissa övriga ämnen såsom teologisk engelska, kulturorientering, kommunikationsteknik och gruppdynamik. Den studerande läser i regel kurser som motsvarar 40 poäng på ett läsår. 1 poäng motsvarar en studievecka. En del seminarier erbjuder även frivilliga överkurser inom ramen för föreskriven utbildningstid.

Regelbundet återkommande praktikperioder är inlagda i läsåret. Seminarierna förmedlar även ferieuppgifter i församling eller i profant yrkesarbete.

För tillträde tillämpar seminarierna dels formella förkunskapskrav, dels krav på samfundstillhörighet, rekommendationer, praktik och ålder. Vanligen krävs för tillträde till pastorsutbildningen att den sökande har genomgått två- eller treårig linje i gymnasieskolan eller motsvarande utbildning. Där så inte är fallet har dock flertalet studerande elvaårig skolutbildning.

Seminarierna hade läsåret 1975/76 305 elever. I fråga om kostnader för utbildningen redovisar kommittén en omsättning kalenderåret 1975 eller läsåret 1975/76 av ca 4,6 milj. kr. Intäkterna uppgick till 4,4 milj. kr. Av detta belopp utgjorde 3,4 milj. kr. bidrag från samfunden samt för skolorna särskilt insamlade medel.

Kommittén tar upp frågan om samhällets stöd åt konfessionellt präglad utbildning. Därvid framhåller den att det kan tyckas som om det låg en motsättning mellan å ena sidan de ursprungliga direktivens betonande av stödets begränsning till "konfessionslös" utbildning och å andra sidan tilläggsdirektivens understrykande av seminariernas betydelse för trossamfunden som folkrörelser och att stödet bör utformas med hänsyn till detta. I själva verket, menar kommittén, beror denna dubbelhet på att man kan se frågan från två olika utgångspunkter. Den ena

utgångspunkten är att seminarierna bör ges anknytning till högskolan. Ur den aspekten är det naturligt att stödets utformning överensstämmer med de regler som gäller för högskolans undervisning. Den andra utgångspunkten är att seminarierna är centrala organ inom svensk folk- rörelse och att därför de konfessionella inslagen har ett värde i sig för samhället, om man ser saken ur den demokratiska pluralismens synvin- kel. På den grunden kan man — menar kommittén — ge seminarierna stöd på samma sätt som man stöder andra klart profilerade utbildningar i folkrörelsernas eller organisationernas regi. Enligt kommitténs upp- fattning finns det i seminariernas konfessionella utbildning ett positivt värde som kan vara förtjänt av samhällets stöd. Det är samtidigt kom- mitténs övertygelse att den egna samfundsmässiga profileringen av ut- bildningen kan gagnas av ett samspel med en icke-konfessionell och en konfessionellt öppen utbildning t. ex. inom högskolans ram.

Närmandet mellan seminarierna och högskolan har — menar kom- mittén — skett från två håll. Å ena sidan har de fria samfundens pas- torsutbildningar fått en alltmer påtaglig eftergymnasial karaktär och kompetenskraven har höjts. Å andra sidan har högskolebegreppet vid- gats mer och mer och högskoleutbildningen har öppnats för nya grup- per av studerande. Generellt sett kan man därför enligt kommittén säga att seminarieutbildningen numera utgår från samma förkunskapsnivå som annan högskoleutbildning. Kommittén framhåller att seminarielä- rarnas allmänna kompetens successivt har stigit så att den kan sägas ligga inom den spännvidd för kompetens som finns inom hela det nya och vidgade högskoleområdet.

Med hänsyn till den antydda utvecklingen anser kommittén det rik- tigt att betrakta seminarieutbildningen som en högskoleutbildning med enskilt huvudmannaskap.

Kommittén framhåller vidare att det föreligger många kontaktpunk- ter mellan de teologiska seminarierna och universitetens religionsveten- skapliga utbildning. Dessa har dock ganska osystematisk karaktär. Kom- mittén anser att man — oavsett utformningen av ett eventuellt statligt stöd — skulle ha mycket att vinna från båda sidor på ett utbyggt och mer formaliserat kontaktmönster än f. n.

En sådan formalisering skulle enligt kommittén kunna bestå i att man i utbildningsplanen anger att genomgången seminarieutbildning enligt UHÄ:s närmare bestämmande kan vara alternativ till de första 40 poängen inom religionsvetenskaplig utbildningslinje. Det bör vidare enligt kommittén anges att sådan utbildning för avläggande av examen får tillgodoräknas som 40 poäng. Förslaget innebär alltså att det inte är fråga om en överskrivning utan om ett kvantitativt tillgodoräknande för examen av tidigare utbildning på samma sätt som t. ex. studerande från andra nordiska länder kan tillgodoräkna sin utbildning för svensk examen. Vidare anser kommittén att för de studerande som önskar få

grundkursens speciella kompetens detta skulle kunna lösas genom att ett statligt stöd till seminarierna ges en utformning som gör viss utbildning och examination inom högskolans ram möjlig.

Av en jämförelse mellan de skilda utbildningarna framgår att inom pastorsutbildningarna vid Betelseminariet, Metodistkyrkans teologiska seminarium, Missionsskolan Götabro, Missionsskolan Kortebo och Svenska missionsförbundets teologiska seminarium den teoretisk-teologiska utbildningen omfattar ca 2/3 av utbildningstiden, medan praktisk-teologiska ämnen och eventuellt övriga ämnen fyller resterande tid. Vid Örebro missionsskola utgör den teoretisk-teologiska utbildningen ca 90 % av utbildningen.

Vid Frälsningsarméns krigsskola upptas större delen av utbildningstiden av praktisk-teologiska ämnen, praktik och övriga ämnen framför allt musik. Endast 1/3 av utbildningen utgörs av teoretisk-teologiska ämnen. Av dessa dominerar bibelvetenskap, som läses icke-språkligt.

Vid Johannelunds teologiska institut är utbildningen disponerad så att det teoretisk-teologiska studiet upptar 75 % av utbildningstiden. Resterande tid är avsedd för praktisk-teologiska studier.

Blivande prästers utbildning vid teologisk fakultet består av sju terminers teoretisk-teologiska studier och en termins praktisk-teologisk kurs.

Vid seminarierna läses de teoretisk- och praktisk-teologiska ämnen parallellt. Också i det teoretisk-teologiska studiet integreras praktisk tillämpning som kan anses betydelsefull för den framtida tjänsten.

Vid teologisk institution läses de praktisk-teologiska ämnena under en, avslutande termin. Förberedande praktisk-teologiska kurser (ca 70 timmar) läses dock vid sidan av det differentierade ämnesstudiet.

Flertalet seminarier erbjuder liksom högskolan fortbildning efter fullgjord grundutbildning.

Såväl högskolan som seminarierna har under senare år gått in för nya arbetsformer där stor vikt läggs vid självständigt arbete. De studerandes inflytande över utbildningen har successivt ökat.

I fråga om utbildningens innehåll uppvisar enligt kommittén pastorsutbildningarna stora likheter med delar av den utbildning som ges vid teologisk institution vad gäller uppläggning och innehåll. Stora delar av litteraturen inom grundkurs AB I i religionskunskap återfinns i seminariernas utbildning.

I de fall där litteraturen ej överensstämmer, återfinns i seminariernas litteraturlistor som regel — i förhållande till grundkursen — likvärdiga titlar.

En särställning intar Johannelunds teologiska institut, vars studerande läser hela grundkursen vid teologiska institutionen i Uppsala.

Utöver grundkursen företer seminariernas och högskolans religionsvetenskapliga utbildning stora likheter vad gäller studiet av bibelveten-

skap. Kurserna i grekiska och hebreiska är i det närmaste identiskt upplagda vad gäller målformuleringar, undervisning och kurslitteratur. I det exegetiska studiet ges grundläggande kunskaper i tidshistoria av i stort sett samma slag. I texttolkningen kan dock olika bibelsyn göra sig gällande, så att de olika utbildningarna på denna punkt kommer att skilja sig från varandra.

Från de övriga seminarierna skiljer sig Frälsningsarméns krigsskola markant. Utbildningens tyngdpunkt är förlagd till de praktiska momenten. Litteraturförteckningen för den teoretisk-teologiska delen upptar inga av de titlar som återfinns i grundkursens studieplan. Till huvuddelen av denna utbildning används översättningar av kompendier, som har producerats av Frälsningsarméns högkvarter i London.

Vidare framhåller kommittén att utbildningen vid seminarierna får sin bestämda konfessionella profil främst genom en naturlig närhet till det egna samfundet i form av studiebesök vid samfundets institutioner och kontakten med församlingar och deras ledning. Endast i ringa utsträckning markeras den konfessionella särarten genom valet av kurslitteratur. Ett undantag utgör som nyss har nämnts Frälsningsarmén.

Som bakgrund till sina förslag om statligt stöd till de fria teologiska seminarierna redovisar kommittén de olika intressen som gör sig gällande i fråga om stödets syfte och utformning.

Kommittén anser det naturligt att se frågan om statligt stöd till de fria seminarierna som en del av problemet om samhällets förhållande till fria och ideella folkrörelser. Kommittén framhåller att samhället på senare tid har slagit vakt om olika ideella rörelsernas fria roll i offentligt liv och allmän idédebatt. Som exempel anges det statliga stödet till rörelsernas utbildningsverksamhet i form av stöd till folkbildningsarbete och verksamhet vid de rörelseanknutna folkhögskolorna. Kännetecknande för stödet är att det ges utan alltför starka villkor och regleringar. Kommittén menar att samhällsintresset att stödja en central del av de fria ideella rörelsernas verksamhet speglas också i de tre motioner som föranledde riksdagens begäran om den utredning som nu är genomförd. Den drar slutsatsen att det från samhällets sida finns ett starkt intresse av att rörelseanknutna utbildningar av den typ som seminarierna representerar får stöd från det allmännas sida i former som inte alltför mycket binder huvudmännen.

Om man ser frågan ur utbildningssamhällets synvinkel, dvs. de instanser som har att ta ställning till den statliga utbildningspolitikens utformning och samordning, anser kommittén det naturligt att ställa den i relation till den nya högskoleorganisationen.

Kommittén konstaterar att enskilda utbildningar av eftergymnasial karaktär inte har närmare behandlats i utredningsarbetet och besluten rörande denna organisation. Den anser emellertid att det kan finnas ett naturligt intresse från statens och de utbildningsplanerande myndighe-

ternas sida att i största möjliga utsträckning få till stånd en samordning mellan seminarierna och statlig högskoleutbildning. En sådan samordning kan enligt kommitténs mening ske på flera olika plan och bl. a. innebära olika former av integration mellan seminarierna och den religionsvetenskapliga utbildningen inom den statliga högskolans ram. Kommittén ställer sig emellertid tveksam till en samordning som endast innebär att man undviker dubblerade utbildningsmoment.

Samordningen kan enligt kommittén också innebära att man accepterar vissa grundläggande värderingar och mål för utbildningen. Kommittén anser att det från samhällets synpunkt bör vara angeläget att de utbildningar man stöder ekonomiskt inte strider mot de mål som satts upp för den offentliga utbildningen.

Som viktiga mål för högskolan nämner kommittén kritisk skolning, internationalisering, forskningsanknytning och möjligheter till återkommande utbildning. Kommittén utvecklar närmare vilka krav dessa samhällets utbildningsmål ställer på seminarierna. Den konstaterar att seminarierna i stort sett fyller dessa krav. Ett undantag är kravet på forskningsanknytning. Kommittén anser det därför skäligt att eventuella statliga bidrag till utbildningen får en sådan form att de bidrar till att stärka sambandet med den aktuella religionsvetenskapliga forskningen.

I fråga om den religionsvetenskapliga utbildningens intressen i sammanhanget framhåller kommittén att det bör vara ett starkt intresse från de teologiska institutionernas sida att få nära anknytning till seminarierna för att garantera möjligheten till samordning i olika avseenden. Även om man inte behöver se något konkurrensförhållande mellan institutionerna och seminarierna är det självklart att man från universitetens sida gärna ser att man kan tillgodose mer än f. n. av de fria samfundens utbildningsbehov och därigenom få en bredare bas för teologisk grundutbildning och forskning. Mot den bakgrunden synes det kommittén som om det ur den religionsvetenskapliga grundutbildningens synvinkel är mest önskvärt med en långtgående samordning.

Kommittén anser det naturligt — bl. a. mot bakgrund av de ställningstaganden som har gjorts i fråga om folkhögskolan — att man från samfundens sida i första hand är intresserad av sådana stödformer som gör det möjligt att bevara seminarierna som fria rörelseskolor med stor frihet att lägga upp sin undervisning utan en påtvingad anpassning till det regelsystem som gäller för den statliga högskoleutbildningen.

Även om man således från samfundens sida i första hand förordar direkta och obundna ekonomiska bidrag finns, framhåller kommittén, ett betydande intresse för något slag av anknytning till högskolan. Som exempel på sådan anknytning nämns möjlighet för studerande från seminarierna att vidareutbilda sig inom högskolan. Detta innebär att man önskar ett formellt erkännande av seminarietutbildningen som tillräcklig grund för studier inom teologie kandidatexamens andra del eller för

tillträde till tematerminen resp. en föreslagen konfessionellt öppen praktisk-teologisk utbildning. Vidare finns starka önskemål om möjligheter för de studerande att följa enstaka kurser inom högskolans ram eller att få lärare från teologisk fakultet att medverka i vissa delar av utbildningen.

Som ytterligare en viktig intressegrupp i sammanhanget nämner kommittén de studerande. För att få deras synpunkter har kommittén haft överläggningar med representanter för berörda elevkårer. Vid överläggningarna uttalade en majoritet av eleverna en stark önskan att bevara seminariernas utbildning i nuvarande form. Vid en alltför stark integration mellan seminarieutbildningen och högskoleutbildningen befarade man att många värdefulla inslag i den nuvarande undervisningen skulle gå förlorade.

Vid överläggningen presenterades också den organisatoriska modell som finns vid Johannelunds teologiska institut i Uppsala, där universitetets grundkurs AB 1 i religionskunskap är integrerad i institutets egen utbildning. Denna uppläggning, som ger tillfälle både till konfrontation med andra studerandekategorier vid universitetet och till uppföljning inom den egna gruppen i internatform, upplevs som positiv av de studerande vid institutet.

De punkter där elevrepresentanterna önskade se en förändring i jämförelse med nuvarande förhållanden gällde dels den i det föregående berörda frågan om möjligheter till fortsatta studier vid högskola, dels frågan om rätt till statligt studiestöd.

På den första punkten önskade man från de studerandes sida en fastare reglering som undanröjer den osäkerhet som f. n. råder om möjligheterna att tillgodoräkna seminariestudierna. Den andra punkten, om studiestödet, rör de tre seminarier vid vilka de studerande inte har sådant stöd. Det gäller Frälsningsarméns krigsskola, Missionsskolan Göta- bro och Missionsskolan Kortebo. För de studerande vid dessa skolor är det självfallet av intresse att de också kan få studiestöd när skolorna nu successivt har nått en eftergymnasial nivå.

När det gäller den närmare utformningen av ett statligt stöd till seminarierna diskuterar kommittén tre olika stödformer.

I det första fallet skulle delar av seminariernas utbildning integreras med motsvarande utbildning inom högskolans ram.

Enligt den andra modellen skulle utgå generella bidrag till seminarierna utan särskilda villkor enligt vissa på förhand fastställda normer.

En tredje modell — den som kommittén förordar — utgör en kombination av de två första. Man låter en del av stödet utgå i form av generella bidrag medan en annan del används för att få till stånd en anknytning mellan seminarierna och högskolan.

Kommittén anser att man på detta sätt skapar en grundläggande rätt-

visa mellan seminarierna genom att alla får del av stödet oavsett deras möjligheter att utnyttja högskolans resurser. Man underlättar vidare på detta sätt det stegvisa närmande mellan seminarierna och högskolan som från vissa synpunkter kan anses önskvärt.

Av det generella bidraget skulle det fördelande organet kunna avsätta en del för ett fast bidrag, lika för alla seminarier, — kommittén nämner som ett räkneexempel beloppet 50 000 kr. — och en del för ett rörligt lärarlönebidrag, t. ex. 50 % av lärarlönekostnaderna.

Bidraget för högskoleanknytning skulle ges i form av anslag till enstaka kurser inom högskolan och fördelas av ett centralt organ, t. ex. UHÄ.

Detaljerna i stödets utformning bör enligt kommittén vid varje fördelningstillfälle bestämmas av den centrala myndigheten. Regering och riksdag bör således ta ställning endast till det totala stödbeloppets storlek och hur stor del som bör användas för högskoleanknytning.

Kommittén föreslår inte något totalbelopp för det statliga stödet utan anger endast som exempel att om staten skulle bidra med hälften av seminariernas totala kostnader skulle detta innebära ett anslag om ca 2,3 milj. kr. Bidrag med en tredjedel gör 1,5 milj. kr. och med en fjärdedel 1,1 milj. kr.

I fråga om avvägningen mellan den generella bidragsdelen och den del som skall användas för högskoleanknytning har inom kommittén rätt delade meningar. Man har dock enats om att den föreslagna bidragskonstruktionen är meningsfull endast om minst 25 % av totalbeloppet avsätts för den ena bidragsdelen.

Det generella bidraget bör enligt kommittén delas ut utan särskilda villkor. Det bör alltså tillfalla samtliga seminarier oavsett deras del i den högskoleanknutna bidragsdelen. Den för högskoleanknuten utbildning avsedda delen av bidraget bör utgå till respektive seminarium. I det fall ett seminarium inte önskar utnyttja denna del, får beloppet enligt förslaget tilldelas andra seminarier för motsvarande ändamål.

Kommittén föreslår att stödet ges över ett särskilt anslag under statsbudgetens utbildningshuvudtitel. Det fördelas av central myndighet, dvs. UHÄ. Sedan riksdagen har fastställt beloppets storlek och fördelningen på de två bidragsformerna bör det ankomma på UHÄ att t. ex. fastställa det fasta grundbidragets storlek.

Kommittén anser det naturligt att frågan bereds av den berörda planeringsberedningen inom UHÄ.

UHÄ:s fördelningsbeslut bör enligt kommitténs mening fattas så tidigt som möjligt under våren. Dessförinnan bör seminarierna ha kommit in med underlag i form av ansökningar om medel för enstaka kurser samt visst underlag för UHÄ:s förslag till anslagsframställning.

3 Remissyttrandena

Förslaget om stöd till de fria teologiska seminarierna har fått ett i huvudsak positivt mottagande av remissinstanserna. Endast ett fåtal har ställt sig direkt negativa medan andra har riktat kritik mot eller föreslagit komplettering i vissa detaljer i förslaget.

Några remissinstanser berör *utredningens tolkning av direktiven och dess sätt att lösa sin uppgift*. Flertalet av dem ger i huvudsak positiva omdömen i dessa avseenden. *Svenska Missionsförbundet* noterar således med tillfredsställelse att utredningen vid tolkningen av direktiven har tagit som sin uppgift att efter en kartläggning av de fria teologiska seminariernas utbildning och en diskussion av begreppet konfessionell utbildning och i samband därmed värdet av den vid seminarierna bedrivna utbildningen ur allmän samhällelig synpunkt gå till konkret belysning av olika former i vilka samhället kan tänkas ge den av seminarierna bedrivna utbildningen sitt direkta stöd.

Örebromissionen däremot är kritisk mot vissa av utredningens resonemang och slutsatser och anser att en mer kvalificerad analys av seminarieutbildningen skulle ha gett utredningen större förutsättningar för en enhetlig bedömning. *Samhällsvetenskapliga fakultetens i Göteborg fakultetsnämnds och utbildningsnämnds* uppfattning är att det framlagda betänkandet uppvisar så grava brister att det inte bör ligga till grund för beslut om bidrag till utbildningen inom teologiska seminarier.

De allra flesta remissinstanserna intar i stort sett en positiv *ståndpunkt till utredningens förslag* om stöd till de fria samfundens teologiska seminarier. Det gäller även de närmast berörda instanserna, dvs. seminariernas huvudmän och de studerande. Några av dessa redovisar emellertid viss tveksamhet, främst till högskoleanknytningen, medan *Örebromissionen* och *elevkåren vid Örebro missionskola* ställer sig mer eller mindre avvisande till utredningens förslag om ekonomiskt stöd.

Metodistkyrkan i Sverige understryker vikten av att seminariernas integritet och deras centrala betydelse för samfundens liv bevaras oavsett vilken modell för statligt stöd man väljer. De övriga samfundet anför liknande synpunkter i sina yttranden.

Några remissinstanser, bland dem *Svenska baptistsamfundet* och *Evangeliska fosterlands-stiftelsen* framhåller att ett samhällsstöd skulle kunna förbättra utbildningens kvalitet. Sistnämnda instans anser att ett bidrag skulle hjälpa seminarierna att även för framtiden kunna anställa väl utbildade lärare och hålla undervisningen på en hög nivå. Dessutom skulle det enligt stiftelsen ge seminariernas lärare ökade möjligheter att få tid över till teologisk bearbetning av aktuella problem och till ett teologiskt nyskapande, som ligger i hela samhällets intresse.

Ärkebiskopen anser att det är tillfredsställande att möjligheter kan öppnas för en breddning av det samhälleliga stödet till utbildning till

tjänst inom de fria trossamfundet i Sverige. *Frikyrkliga teologgruppen i Uppsala* uttrycker på liknande sätt tillfredsställelse över förslagen. Den anser det mycket väsentligt att alla som skall tjänstgöra i framtidens kyrka/samfund bibringas en objektiv och ändamålsenlig utbildning. Gruppen förmodar att detta är den mest framkomliga vägen mot nya öppningar i ekumeniken.

Högskolan i Jönköping stöder förslaget om bidrag till seminarierna och anser att seminarierna på ett avgörande sätt har bidragit till förverkligandet av den demokratiska grundsynen.

Teologiska fakultetsnämnden och nämnden för religionsvetenskapliga linjen i Uppsala hälsar med tillfredsställelse det samhällsstöd som genom förslaget skulle komma samfundens utbildningsanstalter till del. Detta innebär enligt nämnderna att det totala utbudet av religionsutbildning skulle främjas samtidigt som de principiella förutsättningar beaktas, vilka gäller för den religionsvetenskapliga utbildningen på olika nivåer. Nämnderna förmodar att detta resulterar i en för högskolan och den religionsvetenskapliga utbildningen och forskningen stimulerande effekt.

Några remissinstanser berör frågan om *avgränsningen av förslaget om stöd* till att gälla de åtta seminarier som är representerade i de fria teologiska seminariernas rektorskonvent. *UHÄ* anser sig inte ha anledning att ta närmare ställning till stödet till seminarierna. Ämbetet påpekar emellertid att om förslaget bifalls en rad samfund kommer att lämnas utanför och hänvisar till yttrandena från *samhällsvetenskapliga fakultetens i Göteborg fakultetsnämnd och utbildningsnämnd*. Dessa nämnder anser att avgränsningen har skett på ett godtyckligt och olyckligt sätt. Nämnderna anser att fria samfund inte är oproblematiske att avgränsa och frågar varför de mosaiska församlingarnas utbildning inte kan anses vara teologiska seminarier. Nämnderna frågar likaså efter skälen till att Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga inte finns med i utredningen. Även *Örebromissionen* anser av andra skäl att utredningens begränsning av uppdraget är diskutabel och framhåller att ett eventuellt stöd inte får vara så utformat att strukturella förändringar fördröjs eller förhindras.

Styrelsen för Göteborgs högskoleregion däremot förutsätter att bidragssystemet endast gäller den av utredningen föreslagna gruppen av seminarier. *Metodistkyrkan i Sverige* finner det vara korrekt och helt naturligt att utredningen även tagit med de seminarier som inte står under UHÄ:s tillsyn men är representerade i de fria teologiska seminariernas rektorskonvent. *Frikyrkliga teologgruppen i Uppsala* anser att de anstalter som utredningen har behandlat faller inom ramen för vad som kan ligga i samhällets intresse att stödja. Men därutöver förekommer enligt teologgruppen en ymnig flora av s. k. bibelinstitut m. m., vilkas undervisning inte fyller några som helst vetenskapliga krav. Ga-

rantier bör enligt teologgruppen skapas för att de föreslagna medlen inte tillfaller sådana utbildningar.

När det gäller de av utredningen angivna *motiven för stöd* har remissinstanserna från skilda utgångspunkter berört dels synpunkten att samhället har ett intresse av att stödja seminarierna i deras egenskap av idécentra för folkrörelser på samma sätt som samhället stöder t. ex. rörelseanknutna folkhögskolor, dels synpunkten att den samfundsmässiga profileringen av utbildningen kan gagnas av samspel med högskoleutbildningen.

SÖ anser det naturligt att tillstyrka förslaget utifrån värdet av ideologisk pluralism. *Historisk-filosofiska och språkvetenskapliga sektionernas i Göteborg sektionsnämnder och utbildningsnämnder, Svenska kyrkans utbildningsnämnd samt Svenska Missionsförbundet* framför liknande synpunkter. Missionsförbundet framhåller vidare att det måste vara av största värde för vårt samhälle i dag att samfundens folkrörelsepräglade karaktär bevaras och vidareutvecklas. Pastorsutbildningen och seminariernas övriga verksamhet utgör enligt missionsförbundet en i samfunden så integrerande del att det alltjämt måste anses som ofrånkomligt att denna verksamhet sker i samfundens egen regi.

Örebromissionen ser frågan om relationerna mellan samfund och seminarier på ett annat sätt än utredningen. Den anser att samfunden i utredningen genomgående tillskrivs en roll som enbart är tillämplig i delar av kristenheten och att det under senare år för allt fler har blivit mer naturligt att se kristenheten som en enhet. Den nära bundenhet till huvudmannen som angetts i betänkandet anser Örebromissionen inte giltigt för Örebro missionsskola. *Metodistkyrkan i Sverige* anser att utredningen inte helt har kunnat undgå en viss ensidighet, då den för de olika seminarierna gemensamma kristna grundinriktningen väl knappast blivit tillräckligt uppmärksammas.

Svenska missionsförbundet menar att utbildningen vid dess seminarium är konfessionell i den meningen att den är klart yrkesinriktad för tjänster inom det egna samfundet. Såväl lärare som studerande förutsätts vara medvetna om och engagerade för detta. Man betonar emellertid att målsättningen i studium och undervisning inte är någon snäv konfessionalism i gängse mening utan att saklighet och analys, allsidighet och noggrannhet med flera vetenskapliga kriterier är vägledande riktmärken. Missionsförbundet anser att yrkesinriktning lika litet här behöver innebära en försnävning som när det gäller andra yrkesinriktade utbildningar även inom högskolans ram.

Elevkåren vid Svenska missionsförbundets teologiska seminarium ser den nära anknytningen till samfundets församlingar och samfundsledning som mycket väsentlig. Man är tveksam till statligt stöd då man menar att man därmed riskerar en sämre kontakt med församlingarna. *Elevkåren vid Örebro missionsskola* anser att man när det gäller sam-

hällets stöd till folkrörelser måste beakta att idealitet och personligt offrande har varit grundpelare i detta sammanhang. Elevkåren ställer sig tveksam till förslaget om stöd bl. a. med hänvisning till behovet av ökad u-landshjälp. Sistnämnda skäl för tveksamhet anger även *elevkåren vid Missionsförbundets teologiska seminarium*.

De flesta samfund och elevkårer som har yttrat sig har betonat nödvändigheten av att seminariernas självständighet garanteras. *Elevkåren vid Missionsskolan Götaboro* ser det som mycket väsentligt att staten inte i samband med stödet ställer några krav eller villkor som kan begränsa skolornas möjligheter att vara samfundsskolor och som sådana bevara och bära vidare det arv och den profil som väckelserörelserna har fört med sig. *Elevkåren vid Missionsskolan Kortebo* anger som förutsättning för statligt stöd att seminarierna garanteras full frihet att själva lägga upp såväl undervisning som organisation utan några som helst krav eller direktiv från statens sida. Ett bevarande av seminariernas integritet betyder enligt *Metodistkyrkan i Sverige* inte endast ett livsvillkor för samfundens verksamhet. Det betyder också att seminarierna på bästa sätt kan göra en insats i samhället. *Evangeliska fosterlands-stiftelsen* anser att utredningens definition av kritisk skolning mycket väl går att förena med huvudmålsättningen för ett teologiskt seminarium och att den inte behöver begränsa seminariets teologiska och ideologiska frihet och självständighet.

När det gäller seminariernas samspel med högskolan anser *styrelsen för Uppsala högskoleregion* att en ökad anknytning mellan högskoleutbildningen och seminarierna bör främjas. Styrelsen är av den uppfattningen att bidraget till högskoleanknytning sannolikt utgör både en förutsättning och en möjlighet för seminarierna att hos högskolan beställa enstaka kurser. Även *styrelserna för Stockholms högskoleregion* och *Göteborgs högskoleregion* ställer sig positiva till anknytning mellan seminarierna och den religionsvetenskapliga utbildningen vid högskolan.

Metodistkyrkan i Sverige framhåller att dess övertygelse att seminarierna bäst kan göra en insats i samhället med bevarad integritet inte för den är ett hinder för att man skulle kunna tänka sig något slag av anknytning till högskolan. Metodistkyrkan anser att sådan anknytning kan bli värdefull, bl. a. i fråga om forskningsanknytning och återkommande utbildning, men att den inte får utgöra villkor för statligt stöd. *Svenska missionsförbundet* anser att frågan om relationerna mellan seminarierna och den nya högskolan är centralt betydelsefull och att möjligheter som kan öppna sig till samverkan måste hälsas med tillfredsställelse.

Evangeliska fosterlands-stiftelsen tar upp frågan huruvida ett statligt bidrag till seminarierna med åtföljande utökad samordning kan tänkas påverka seminariernas mål i en för samfunden icke önskvärd riktning. Stiftelsen gör detta utifrån de erfarenheter som man har vunnit under

den tid dess seminarium, Johannelunds teologiska institut, haft grundkursen i religionskunskap integrerad i sin pastorsutbildning. Stiftelsen finner kursen värdefull särskilt i två avseenden: dels ger den nödvändiga teologiska baskunskaper, dels ställer den eleverna inför ofrånkomliga teoretiska frågor som t. ex. hur bibelns och den kristna trons sanningsanspråk förhåller sig till gängse vetenskapliga och allmänna kriterier på sanning eller hur religionspsykologisk tolkning av religiös erfarenhet förhåller sig till kristen tolkning av samma erfarenhet, t. ex. omvändelsen.

Stiftelsen menar att ett teologiskt seminarium visserligen kan ge dessa baskunskaper och självt presentera problemen, men anser att det ligger ett särskilt värde i att den studerande får möta dessa frågor i högskolans öppna miljö och i dialog och konfrontation med olikåttänkande. Man anser också att mötet mellan de två studiemiljöerna bl. a. ger en fördjupad studiemotivation. Samtidigt betonar Evangeliska fosterlandsstiftelsen vikten av att de baskunskaper och frågor som högskoleutbildningen ger och ställer bearbetas utifrån seminariernas teologiska grundsyn och att seminariernas teologiska profil tydligt kommer fram i seminariets kompletterande konfessionella undervisning. Stiftelsen framhåller att bearbetningen av de nämnda teoretiska grundproblemen inte alltid är problemfri och lätt vare sig för lärare eller för elever men är nyttig och stimulerande och befodrar personlig, intellektuell och teologisk mognad. Även *elevkåren vid Johanneslunds teologiska institut* säger sig uppleva integrationen övervägande positivt.

Örebromissionen anser att det finns förutsättningar för att skapa en bredare kontaktyta mellan seminarierna och fakulteterna helt oberoende av ett eventuellt ekonomiskt stöd och den föreslagna samordningen.

I frågan om utredningens förslag att seminariernas utbildning skall anses vara *högskoleutbildning med enskilt huvudmannaskap* framhåller UHÄ sin tveksamhet, främst på grund av att tillträde till seminarierna som regel bygger på medlemskap i ett visst samfund, dvs. på ett troskrav. UHÄ anser att analogin med rörelsefolkhögskolor inte är hållbar, eftersom folkhögskolorna omfattas av folkhögskoleförordningen, som väl medger en profilering av utbildningen vid folkhögskolorna men inte tillåter att motsvarande krav ställs på de studerande. *Styrelserna för Uppsala och Linköpings högskoleregioner* anmäler liknande tveksamhet. *Styrelsen för Stockholms högskoleregion* däremot delar utredningens uppfattning att den utbildning som ges vid seminarierna bör kunna betraktas som högskoleutbildning. Med hänsyn till att ett utredningsarbete skall utföras för att på sikt eventuellt åstadkomma ett enhetligt statligt huvudmannaskap kan det enligt styrelsen ifrågasättas om det är rimligt att nya utbildningar med annat än statligt huvudmannaskap förs till högskolan. Regionstyrelsen anser dock att seminarieutbildningarna är så speciella att det finns skäl för att de med oförändrat huvudman-

naskap kan betraktas som högskoleutbildning.

Samhällsvetenskapliga fakultetens i Göteborg fakultetsnämnd och utbildningsnämnd anser att ett speciellt problem utgörs av att utredningen förutsätter att högskoleutbildning skall kunna ha enskild huvudman. En sådan möjlighet ges inte i högskolelagen, framhåller nämnderna, och måste bli föremål för en speciell lagstiftning. Nämnderna anser att man särskilt bör beakta att en del av den beskrivna utbildningen inte fyller högskolans krav på att utbildningen skall vila på vetenskaplig grund.

I denna fråga framhåller *Örebromissionen* att utredningen går ut från att de religionsvetenskapliga fakulteternas icke-konfessionella undervisning — i motsats till seminariernas konfessionella — är principiellt förutsättningslös och bygger på vetenskaplig grund. Örebromissionen anser att utredningens vetenskapsbegrepp är både felaktigt och förlegat. All undervisning och forskning utgår enligt Örebromissionen från bestämda värderingar som är uttryck för ett bestämt traditions-sammanhang. Bestämda kriterier kan ställas upp för att en forskning skall anses som vetenskaplig, men till dessa hör inte att den är förutsättningslös. Örebromissionen anser att det är helt klart att högskolan inte kan vara konfessionell och inte ha samma värderingar som samfundens seminarier. Men detta betyder enligt samfundet inte att undervisningen vid ett seminarium inte kan bygga på vetenskaplig grund, representera vetenskaplig metod eller nödvändigtvis är mindre konfessionellt öppen. Örebromissionen anser att utredningens argument inte ger rätt grund för ett i och för sig värdefullt utbyte mellan de teologiska fakulteterna och seminarierna.

Metodistkyrkan i Sverige anser att eftersom seminarierna och högskolan synes ha ungefär lika krav på förkunskaper de också bör kunna anses som jämställda i de avseenden som utredningen behandlar. Detta så mycket mer som lärarna utöver den akademiska bakgrunden också genom specialstudier och praktisk erfarenhet har skaffat sig kompetens.

Ärkebiskopen anser att det bör övervägas om inte stödet till seminarierna bör utgå utan att man hänvisar till jämlikheten i utbildningsnivå mellan teologisk fakultet och teologiskt seminarium och ges med hänvisning till samtliga seminariers yrkesförberedande utbildning.

Utredningens förslag att återkommande utbildning skall främjas bl. a. genom *övergångsmöjligheter mellan seminarium och högskola* kommenteras i många remissvar. Det möts i de flesta fall av positiva reaktioner även om man kan finna nyansskillnader i omdömena. Flera remissinstanser anför också bl. a. synpunkter om antal poäng som bör få tillgodoräknas vid övergång från seminariestudier till högskolestudier.

Svenska missionsförbundet anser i fråga om seminarieelevernas intresse att det måste med styrka framhållas vikten av att frågan om

deras fortsatta studier vid högskolan löses och att en reglering genomförs som undanröjer den osäkerhet om tillgodoräknande som alltjämt råder. *Metodistkyrkan i Sverige* anser att frågan om övergångsmöjligheter mellan seminarierna och den allmänna högskolan lättare borde kunna lösas efter den utveckling som har ägt rum vad gäller både seminarierna och högskolan. Om man även tar hänsyn till att den treåriga seminarieutbildningen jämförd med den kurs som gäller för de första 40 poängen inom universitetens religionsvetenskapliga linje, även är mer omfattande än denna, borde det enligt metodistkyrkans mening inte behöva råda någon tvekan om att studerande efter fullständig seminarieutbildning bör få tillgodoräknas 40 poäng. *Svenska missionsförbundet* framför liknande synpunkter och påpekar beträffande utredningens jämförelse mellan kurslitteraturen i grundkurs AB 1 i religionskunskap och den som förekommer vid seminarierna bör kompletteras med att de olika seminarierna utöver eller i stället för grundkursens litteratur har annan kurslitteratur som ofta finns i det differentierade ämnesstudiet, dvs. på 80-poängsnivån. Detta innebär enligt missionsförbundet att seminariestudierna med hänsyn till kurslitteraturen ofta motsvarar betydligt mer än 40 poäng.

Evangeliska fosterlands-stiftelsen bedömer som mycket positivt förslaget om centralt utfärdade bestämmelser om seminariestuderandes tillträde till religionsvetenskaplig utbildningslinje. Stiftelsen föreslår att seminariernas treåriga pastorsutbildning skall värderas som 80 poäng i teologie kandidatexamen. Den anser att utbildningen objektivt sett motsvarar detta poängtal men framhåller också att en sådan uppvärdering även skulle gynna högskolan genom att fler seminariestuderande fortsätter vid högskolan, som därmed skulle få ett ökat studerandeunderlag.

Elevkåren vid Johannelunds teologiska institut anser att varje seminarium bör bedömas individuellt när det gäller tillgodoräknande av studier vid övergång till högskolan. *Elevkåren vid Svenska missionsförbundets teologiska seminarium* redovisar en liknande ståndpunkt. Den anser att det inte är rimligt att göra ett generellt tillgodoräknande som är lika för samtliga skolor eftersom det enligt dess mening är skillnader i standard och kursplaner mellan de seminarier som utredningen behandlar. *Örebromissionen* anser att man även i fortsättningen bör ha individuell prövning av meriterna vid övergång till högskola men att generella regler bör ges för detta. Dessa regler skulle avse överskrivning av studieresultat. *Örebromissionen* anser vidare att regeringen bör ta initiativ till att treårig seminarieutbildning får motsvara 60 poäng i religionsvetenskap vid ansökan till sådan linje vid lärarhögskola där ämnet religionskunskap ingår. *Regionstyrelsen i Göteborgs högskoleregion* vill att bestämmelse om seminariestuderandes tillträde skall anges även i utbildningsplan för de ämnesläroplaner där ämnet religionskunskap ingår

i ämneskombinationen. Styrelsen påpekar vidare att religionsvetenskaplig utbildning förekommer även i andra former än som allmän utbildningslinje vid högskolan och att det därför inte är tillräckligt med centralt utfärdade bestämmelser rörande tillträde för seminariestuderande. *Elevkårerna vid Svenska missionsförbundets teologiska seminarium* och vid *Örebro missionsskola* önskar att utbildningen vid seminarierna också skall ge behörighet som lärare i religionskunskap. Även SÖ berör denna fråga och framhåller vikten av erforderliga kompletteringar om seminariestudierna skall kunna tillgodoräknas i den religionsvetenskapliga grundkursen även för lärarkompetens.

Några remissinstanser berör även forskningsanknytningen. *Svenska baptistsamfundet* framhåller att det är ofrånkomligt att seminariernas begränsade resurser leder till brister i fråga om forskningsanknytningen. Samfundet anser att det även ur utbildningssamhällets synpunkt borde vara positivt att de fria samfundens forskningsanknytning i betydande utsträckning får en internationell prägel. Den önskade anknytningen till annan utbildning och forskning bör enligt samfundets uppfattning vara mer mångsidig och rörlig än utredningen synes räkna med i och med att den endast aktualiserar den religionsvetenskapliga högskoleutbildningen.

Samhällsvetenskapliga fakultetens i Göteborg fakultetsnämnd och *utbildningsnämnd* framhåller att forskningsanknytning inte kräver att de teologiska fakulteterna får ett riksansvar. Ansvar kan enligt nämndernas mening ges till någon av de fakultetsnämnder som finns inom regionen.

Enligt UHÄ:s mening bör en generös behandling vid prövning i linjenämnd av ansökningar om tillgodoräknande av studiemeriter från seminarierna ge samma resultat som de åtgärder utredningen föreslår.

I fråga om *statligt studiestöd* även för elever vid Frälsningsarméns krigsskola, missionsskolan Götabro och missionsskolan Kortebo, vilka för närvarande inte erhåller sådant, har de som yttrat sig i frågan ställt sig positiva, bl. a. med hänvisning till rättvise- och jämlikhetskrav. *Centrala studiestödsnämnden* skiljer sig i denna fråga från övriga som yttrat sig i fråga om studiestöd till elever vid Frälsningsarméns krigsskola. Nämnden anför att krigsskolan i flera avseenden intar en särställning, i fråga om bl. a. förkunskapskrav, andelen teoretisk-teologiska ämnen av utbildningen samt kurslitteratur. Med utgångspunkt i dessa förhållanden anser nämnden att det kan ifrågasättas dels om utbildningen vid krigsskolan är att betrakta som högskoleutbildning, dels om en på sikt ökad integration med högskolan är möjlig och från samfundets sida önskvärd. Nämnden menar att ett naturligt alternativ vore att bedriva utbildningen inom folkhögskolans ram. Därmed skulle eleverna få tillgång till studiestöd.

I fråga om de *former för stödet* som utredningen föreslår, har remissinstanserna i ett fåtal fall underkänt förslagen eller aktualiserat andra alternativ. I ett flertal fall har diskussionen gällt avvägningen mellan det generella stödet och stödet till högskoleanknytning. Även om några samfund utan förbehåll stöder utredningens förslag kan man bland samfunden märka en klar tendens att vilja betona det generella stödet.

Samhällsvetenskapliga fakultetens i Göteborg fakultetsnämnd och *utbildningsnämnd* anser att utredningen lämnar fler möjligheter obeaktade. Främst vill nämnden peka på att seminarieutbildningen skulle kunna få stöd på samma sätt som folkhögskolan eller studieförbunden. *Regionstyrelsen för Göteborgs högskoleregion* går i sitt resonemang också ut från stödet till folkhögskolan och anser att seminarierna kan inbegripas i en modell som regionstyrelsen anser borde tillämpas när man anordnar högskolekurser vid folkhögskola. Regionstyrelsen anser vidare att resurser för högskoleutbildning vid teologiska seminarier bör anvisas över regionstyrelserna i stället för, som utredningen föreslår, över UHÄ.

Örebromissionen avvisar den bidragskonstruktion som utredningen föreslår och säger sig inte kunna acceptera att ett ur många synpunkter viktigt samarbete tvingas fram genom bidragskonstruktionen. *Elevkåren vid Örebro missionskola* säger sig med liknande motiveringar inte kunna tänka sig bidrag enligt utredningens förslag. *Elevkåren vid Svenska missionsförbundets teologiska seminarium* är positiv till ett stöd som i första hand innebär enbart direkta generella bidrag eftersom denna stödform enligt elevkårens mening skulle ge samfundet de bästa möjligheterna att bestämma innehållet i pastorsutbildningen. Elevkåren anser vidare att även om inte en viss del av stödet avsätts för högskoleanknytning det ändå finns möjlighet för seminariet att t. ex. köpa enstaka kurser eller kalla gästföreläsare.

Elevkåren vid Missionskolan Götabro föredrar alternativet generella bidrag men kan tänka sig att en mindre del av bidraget reserveras för köp av kurser från högskolan. I så fall vill elevkåren att även de fria teologiska seminarierna räknas in under högskolebegreppet.

Elevkåren vid Betelseminariet anser att en samordning med högskolan inte bör vara förutsättning för det statliga stödet. Elevkåren menar att utredningen inte klart har uttryckt vad samordningen egentligen innebär. Den säger sig vara öppen för besök av föreläsare från högskolan liksom för att lärare från högskolan undervisar i vissa kurser, men avvisar bestämt varje möjlighet för högskolan att styra kurser, val av litteratur osv.

Sveriges förenade studentkårer förordar en stödform som gör det möjligt för seminarierna att utnyttja enstaka kurser vid högskolan.

Flera av remissinstanserna ger utredningens förslag i denna fråga ett oreserverat stöd. Bland dessa kan nämnas *UHÄ*, *historisk-filosofiska och*

språkvetenskapliga sektionernas i Göteborg sektionsnämnder och utbildningsnämnder, regionstyrelsen i Uppsala högskoleregion, SÖ, Metodistkyrkan i Sverige, elevkåren vid Frälsningsarméns krigsskola samt Svenska baptistsamfundet.

Svenska missionsförbundet anser att ett generellt bidragssystem utan högskoleanknytning vore den ur administrativ synpunkt enklaste lösningen och den mest effektiva formen för stöd till verksamheten vid seminarierna som denna nu är utformad. Den av utredningen föreslagna kombinationen rymmer enligt missionsförbundet vissa problem, bl. a. därför att det kan av seminarierna uppfattas som ett sätt att framkalla ett ur högskolans synpunkt önskvärt samarbete. Det kan också, enligt missionsförbundet, vara förenat med tekniska och administrativa svårigheter att i den teologiska utbildningens program möta de fria teologiska seminariernas svårförutsedda och differentierade behov av lärare och kurser. Trots anförda problem ställer sig Svenska missionsförbundet emellertid positivt till en anknytning i lämpliga former till högskolan. Som väsentliga fördelar med anknytning framhåller missionsförbundet att högskolans resurser kan utnyttjas i tillämpliga delar och att en fast kommunikation mellan seminarium och högskola kan etableras och främjas. Sammanfattningsvis anser missionsförbundet fördelarna med en på något sätt formaliserad anknytning till högskolan vara så övervägande att den ger utredningsförslaget sitt stöd.

Evangeliska fosterlands-stiftelsen ställer sig positiv till utredningens förslag till samordning utifrån sin erfarenhet av en integration av grundkursen i sin seminarieutbildning. *Elevkåren vid Missionsskolan Kortebo* anser att den modell för bidrag som utredningen stannat för är den bästa men kan även tänka sig en lösning med enbart generella bidrag. *Teologiska fakultetsnämnden och nämnden för religionsvetenskapliga linjen i Uppsala* förordar den modell för stöd som utredningen har föreslagit. Nämnderna anser att huvuddelen eller minst 50 % av stödbeloppet bör användas för seminariernas högskoleanknytning, dvs. ge dem möjlighet att från högskolan köpa enstaka kurser.

Frikyrkliga teologgruppen i Uppsala anser att de fria samfunden bör sträva efter samordning med universitetens religionsvetenskapliga grundutbildning men tillstyrker utredningens förslag till bidragskonstruktion.

I fråga om *utformningen av det generella stödet* till seminarierna godtar flertalet av de remissinstanser som har berört frågan i stort utredningens förslag om ett grundbidrag som är lika för alla seminarier samt ett bidrag till lärarlöner, vilket utgör en viss andel av faktiska kostnader för dessa. Några av remissinstanserna föreslår emellertid i vissa fall modifieringar eller alternativa lösningar.

Elevkåren vid Missionsskolan Kortebo anser att bidraget till lärarlöner kan bli orättvist, eftersom en del lärare av ideella skäl har relativt låg lön. Lärarna bör därför enligt elevkårens mening räknas efter en

gemensam norm, t. ex. samtliga lärares medellön. *Elevkåren vid Frälsningsarméns krigsskola* anser att bidraget till lärarlöner bör baseras på marknadsmässiga löner.

Örebromissionen anser att begreppet lärarlön bör vidgas till att gälla samtliga personalkostnader, även för administrativ personal, bibliotekarie osv. *Svenska baptistsamfundet* anför liknande synpunkter. Detta samfund anser att all yrkesutbildning, som redan bedrivs vid seminarierna enligt av UHÄ godkända studieplaner bör omfattas av samhällsstödet. Svenska baptistsamfundet anser därför att i fråga om Betelseminariet bör räknas in såväl pastors- och missionärsutbildning som en två-årig ungdomsledarutbildning och en ettårig specialutbildning i musik som frivillig påbyggnad av pastors- och ungdomsledarutbildning.

Svenska missionsförbundet anser att även grundbidraget bör göras rörligt och i anslutning till vad som sker vid bidrag till folkhögskolorna beräknas på antalet elevveckor med förslagsvis minst 25 kr. per elevvecka. Missionsförbundet anser att alternativet att låta basbeloppet utgöras av driftkostnader måste anses mindre tillfredsställande bl. a. på grund av att beräkningsgrunderna för dessa kostnader är mer komplicerade.

När det gäller förslag om *stöd för seminariernas högskoleanknytning* anser *regionstyrelsen i Linköpings högskoleregion* sig inte kunna ta ställning till förslaget då det enligt regionsstyrelsens uppfattning inte framgår vad som avses med förslaget. Det är emellertid regionstyrelsens uppfattning att regler som gäller för statlig och kommunal högskoleutbildning även bör gälla för högskoleutbildning med enskild huvudman till dess frågan om ett enhetligt statligt huvudmannaskap för all högskoleutbildning har utretts.

Örebromissionen avvisar förslaget om högskoleanknytning då den anser att anknytningen innebär en grundläggande förändring av seminariernas funktion. *Örebromissionen* säger sig ha svårt att se på vilket sätt högskoleanknuten utbildning skulle kunna komma in i seminariernas program på ett sätt som skulle betjäna utbildningens målsättning. *Örebromissionen* anser också att seminariernas funktion skulle kunna urholkas genom att denna bidragsdel successivt växer och resulterar i en fullständig integration. *Örebromissionen* anser även att bidraget blir orättvist om inte alla seminarier kan utnyttja det i samma utsträckning.

Svenska missionsförbundet ställer sig däremot positivt till förslaget i denna del då man anser att systemet med enstaka kurser och s. k. delstudiekurser inom högskolan innebär värdefulla möjligheter till berikande och variation av seminariernas utbildning. Det skapar också enligt missionsförbundet möjligheter till nya former för fortbildningsverksamhet bland de fria samfundens pastorer och över huvud taget möjligheter att i samarbete med högskolan utveckla en utbildningsverksamhet som gagnar samfundet.

Svenska alliansmissionen menar att bidraget inte skall vara knutet enbart till den religionsvetenskapliga utbildningslinjen utan också gälla andra linjer och gälla t. ex. språk-, samhälls-, sång- och musikområdet. Därvid skall varje seminarium själv få välja vilket område och vilka lärare man vill utnyttja. *Metodistkyrkan i Sverige* vill att mindre än 25 % skall avsättas för högskoleanknytningen och anser det rimligt att även enstaka föreläsningar eller annan lämplig form för medverkan får tillgodoses inom anslaget. De anförda synpunkterna om möjligheter till ett bredare ämnesval delas av flera remissinstanser.

Teologiska fakultetsnämnden och nämnden för religionsvetenskapliga linjen i Lund framhåller att anknytningen till högskolan kan ske dels genom enstaka kurser vid de teologiska fakulteterna, dels också genom bidrag till samfundens elever för deltagande i enstaka kurser eller delar av utbildningen vid de religionsvetenskapliga linjerna vid universiteten.

Svenska baptistsamfundet anser att bidraget till högskoleanknytning inte bör kopplas till de generella bidragen utan utgöra ett helt fristående anslag, från vilket de olika seminarierna kan söka medel. Samfundet säger sig vara övertygat om att alla parter skulle vinna på att seminariernas anpassning till nya förhållanden kan ske så smidigt som möjligt. Samfundet anser att det är rimligt att statsstödet får en sådan utformning att det kan utnyttjas helt utan att seminariernas profil äventyras.

Några remissinstanser har närmare berört frågan om *vilken myndighet som skall fördela anslaget*. UHÄ säger sig kunna acceptera att ämbetet skall ha hand om fördelningen med hänsyn till de fördelar ur samordnings- och samplaneringssynpunkt som ett sådant förfarande kan ge. Medlen bör enligt UHÄ:s mening inte föras upp inom högskolans ram. Därför ifrågasätter UHÄ om det inte är naturligare att regeringen fördelar eller uppdrar åt annat organ att fördela medlen. *Svenska missionsförbundet* och *Elevkåren vid Svenska missionsförbundets teologiska seminarium* anser att UHÄ bör få uppdraget. *Frikyrkliga teologgruppen i Uppsala* är angelägen att framhålla, särskilt med avseende på det generella bidraget, att den fördelande myndigheten får en sammansättning och kompetens, som ger möjlighet till inblick i att de önskade målen med stödet verkligen nås.

Slutligen betonar flera remissinstanser starkt *behovet av samråd* med de berörda vid den årliga beredningen av bidragsfrågan och kontinuerlig omprövning av stödets utformning m. m.

4 Föredraganden

I stort sett all eftergymnasial utbildning i vårt land anordnas numera vid statliga institutioner eller med ekonomiskt stöd från staten. Ett undantag är de fria samfundens teologiska seminarier, vilkas verksamhet i huvudsak bekostas av samfunden själva. Läsåret 1975/76 omsattes ca

4,6 milj. kr. i denna utbildningsverksamhet. Det har i olika sammanhang och även i motioner till riksdagen (Mot. 1975/76: 225, 1975/76: 577 och 1975/76: 1376, KrU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 196), framhållits som ett rättvisekrav att dessa seminariers utbildning erhåller stöd av allmänna medel.

Stat, landsting och kommuner stöder folkrörelserna på olika sätt, bl. a. genom ekonomiska bidrag. Folkbildningsarbete inom folkrörelserna och folkhögskolor med olika ideella organisationer som huvudmän är exempel på verksamhet som på så sätt får betydande stöd. Det råder enighet om att det är värdefullt för den demokratiska utvecklingen att skilda idcella, religiösa och politiska riktningar ges möjlighet att verka och att därmed skilda idéer får brytas mot varandra.

De fria samfundens teologiska seminarier öppnade, i en tid när utbildningsutbudet i övrigt var starkt begränsat, möjligheter till utbildning för unga människor som ville göra en insats i sitt samfunds tjänst. Seminarierna blev de svenska folkrörelsernas första egna utbildningsinstitutioner. Utbildningen har gällt och gäller pastorer och missionärer. Dessa har genom sin verksamhet — inte minst i ungdomsarbete och socialt arbete — kommit att få betydelse för människor långt utanför det egna samfundet, även i internationella sammanhang.

Den år 1976 tillkallade utredningen (U 1976: 06) om stöd till de fria samfundens teologiska seminarier m. m. har lagt fram förslag om sådant stöd i betänkandet (DsU 1977: 5) De fria teologiska seminarierna.

Som utredningen påpekar har seminarierna förutom i utbildningen fått spela en roll även i samfundens idé- och opinionsbildning i stort. Seminarierna fungerar som mycket viktiga institutioner för samfundens hela verksamhet. De bidrar till att bevara och vidareutveckla resp. samfunds identitet. Samfundens ledarutbildning och medlemsskolning har i seminarierna betydelsefulla centra.

I tilläggsdirektiv till utredningen den 2 december 1976 framhöll jag att den vid sina överväganden särskilt skulle beakta seminariernas betydelse för samfunden som folkrörelser. Utredningen har också när den har tagit ställning till vilka utbildningar som bör komma i fråga för stöd angett de seminarier som har nära samfundsanknytning, nämligen Betelseminariet (Svenska baptistsamfundet), Frälsningsarméns krigsskola, Johannelunds teologiska institut (Evangeliska fosterlands-stiftelsen), Metodistkyrkans teologiska seminarium, Missionsskolan Götabro (Missionssällskapet Helgelseförbundet), Missionsskolan Kortebo (Svenska alliansmissionen), Svenska missionsförbundets teologiska seminarium och Örebro missionsskola (Örebromissionen). Jag delar utredningens uppfattning i denna fråga. Med anledning av ändringar som planeras för Frälsningsarméns officersutbildning har Frälsningsarmén meddelat att dess krigsskola inte f. n. är aktuell i bidragssammanhang. Jag föreslår att statsbidrag skall utgå till de övriga seminarier som utredningen har angett.

Utredningen berör i sitt betänkande förkunskapskrav och utbildningsnivå vid de teologiska seminarierna. Den konstaterar att utbildningen numera i stort sett ligger på högskolenivå. Bakom detta förhållande ligger, som utredningen framhåller, en utveckling såväl inom högskolan som vid seminarierna. Den grundläggande högskoleutbildningen har således blivit mer yrkesinriktad och öppnas för nya grupper studerande, samtidigt som de teologiska seminarierna har höjt förkunskapskraven samt breddat och fördjupat utbildningen. Med hänsyn till de krav som i dag ställs på funktionärer och opinionsbildare i folkrörelser är det givetvis av stort värde att utbildningen vid seminarierna har en hög standard.

Jag drar emellertid inte av de nu angivna förhållandena den slutsatsen att en organisatorisk samordning med högskolan är önskvärd eller bör utgöra villkor för ett statligt stöd. Tvärtom anser jag att dessa seminarier bäst kan fylla sin funktion i folkrörelsesammanhang om de får utvecklas enligt de idéer som bär upp resp. samfund.

Däremot ställer jag mig positiv till utredningens förslag att utöver ett allmänt bidrag till seminarierna, särskilda medel skall anvisas för högskoleanknytning av utbildningen vid dessa. Medlen skall bekosta t. ex. kurser och föreläsningar i skilda ämnen som anordnas av en högskola för seminariernas räkning. Sådana insatser bör kunna bli värdefulla komplement till seminariernas egna utbildningsresurser. De kontakter som därvid skapas bör kunna leda till ett fruktbart samarbete i frågor av gemensamt intresse och i vissa fall ge seminarieutbildningen värdefull anknytning till aktuell forskning.

I prop. 1977/78: 100 (bil. 12) har jag vid min anmälan av anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken beräknat ett belopp av 1 000 000 kr. för stöd till de fria samfundens teologiska seminarier. Jag vill nu ta upp frågan om den närmare fördelningen av dessa medel.

Av beloppet bör 825 000 kr. anvisas som ett allmänt bidrag till de förut angivna seminarierna och 175 000 kr. för den anknytning mellan dessa seminarier och högskolan som jag nyss har förordat. Medlen bör anvisas som poster under nämnda anslag. Det generella bidraget bör fördelas i stort sett efter de principer som utredningen har förordat.

Åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), som nu utövar tillsyn över huvuddelen av utbildningen vid flertalet av seminarierna, bör uppdras att administrera stödet och ge de närmare föreskrifter som kan behövas. Jag förutsätter att ämbetet i dessa frågor samråder med berörda samfund och seminarier m. fl. Den föreslagna modellen för bidrag bör givetvis kunna omprövas med ledning av de erfarenheter som vinnas.

Utredningen har tagit upp frågan om de studiesociala förhållandena vid de aktuella seminarierna och föreslår att de studerande som inte f. n. erhåller statligt studiestöd framdeles skall få sådant. Det gäller elever vid Missionskolan Götabro och Missionskolan Kortebo. Jag

biträder förslaget och avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att även utbildningarna vid Missionsskolan Götabro och Missionsskolan Kortebo skall — på samma sätt som utbildningarna vid de övriga teologiska seminarierna — ingå bland de utbildningar vid vilka studiemedel enligt studiestödslagen (1973: 349) kan utgå till de studerande.

I skilda sammanhang har betonats vikten av att återkommande utbildning underlättas. Utredningen har också berört denna fråga vad gäller studerande vid de teologiska seminarierna och föreslår åtgärder som skall främja sådan utbildning. Såväl från samfundens som från de studerandes sida har man i sina remissvar framhållit behovet av regler för hur seminariestudier skall få tillgodoräknas bl. a. vid övergång till högskolestudier. Bedömningen av studiemeriterna har varit skiftande och har i en del fall upplevts som orättvis. Det ankommer på de myndigheter som fastställer utbildningsplan resp. kursplan att utfärda erforderliga föreskrifter om hur sådana meriter skall bedömas. Jag utgår från att berörda högskolemyndigheter vid sin prövning av dessa frågor uppmärksammar de nämnda problemen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för statsbidrag till de fria samfundens teologiska seminarier som jag har förordat.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 Inledning	2
2 Utredningsförslaget	3
3 Remissyttrandena	11
4 Föredraganden	22
5 Beslut	25